

1870-1970:

euskaldun baten mende-hurrenean

Inazio Zuloaga, Eibar-tik mundura

Zuloaga, Inazio Zuloaga, Arantzazu-koa ere ba dugu, fraideekin bizi bai ta: komentu-barnean dugu bara lauki bat. Euskalduna, eta Arantzazu-n biztanle ere bai, bere izenak irabazirik dauka nahiko merzimendu hemen gogora dezagun.

ZULOAGA, GIZONA

Inazio Eibar-en jaio zitzaigun 1870-eko udaran eta Madrillen hil zen orain hogeitabost urte. Ordurako hamaitzoko joan-etorri eginik zituen, artea nonahi zabalduaz. Ehun-hurrena betetzean esan da zerbait egunkari eta telebistetan; baina Zuloaga ez da oraindik eza-gunegia.

Ez zen noski joan zaigun azken gizaldi-erdian izan diren lehenen hamar pintoretako bat, baina gogoan hartu behar da izan zuen "egiagatik". Pascual Maisterra-k gogoratu digunari jarraituaz, Zaragueta eta Zunzunegi-ren artean izan behargo du Zuloaga-k ere bere txokoa.

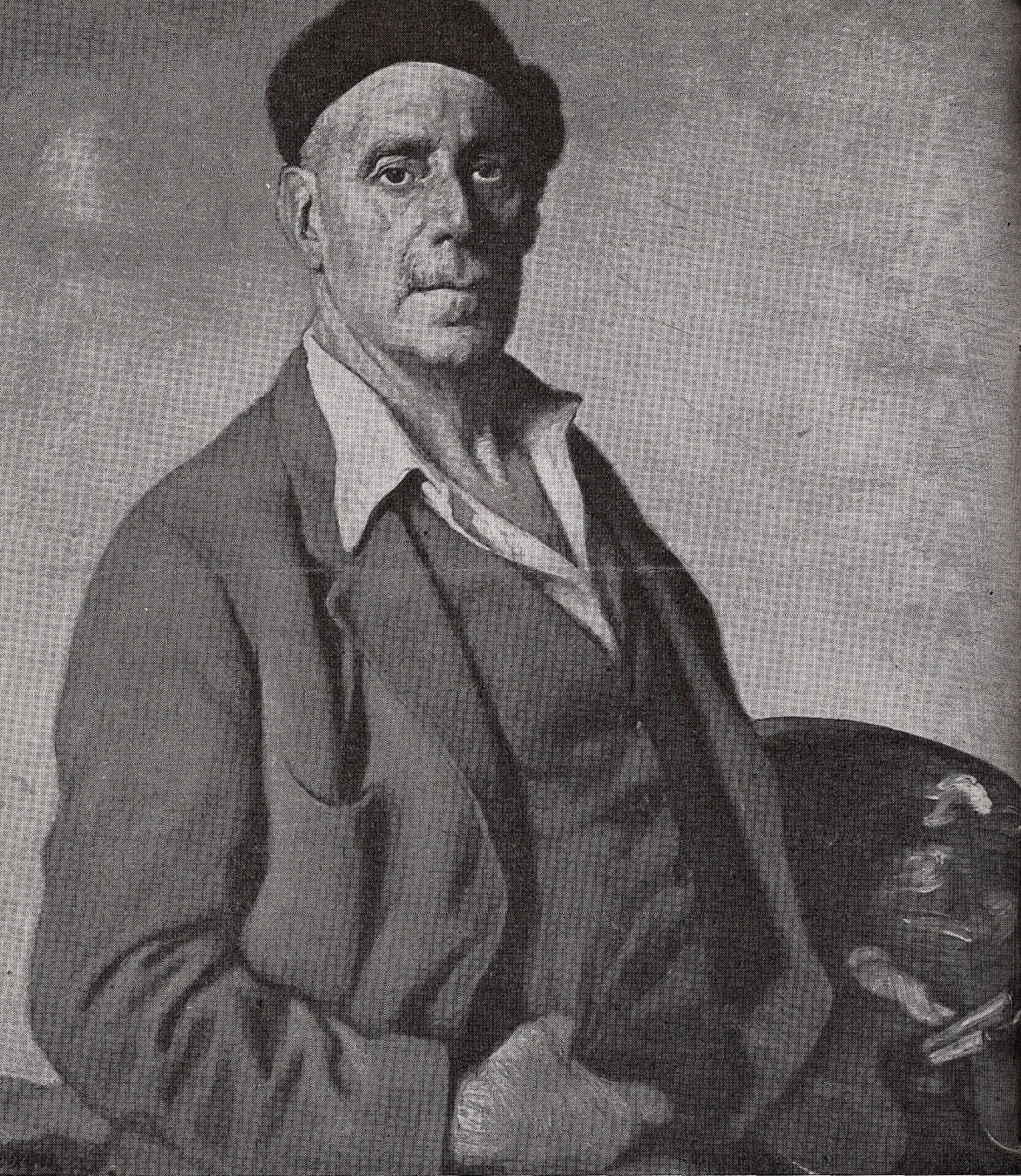
Inazio Zuloaga-ren etxea aparte-koa gertatu zen artista-arima bat suspertzeko: aita koleziozalea zen eta eder-gose porrokatua. Etxe-barne berezi haretan hezi zen mutila. Halaz ere, aitak ez zion lagundu pintatzeari ekin zezaion, nahiago zuen karrera polit bat egin zezan. Bere lehenen urratsekin, Greco eta Velázquez-ekin topo egin zuen. Madrillen hauen kopiaketan saiatu

zen; laister joango da Erroma-ra, gero Parise-ra. Hemen, Moulin de la Galette-n, ezagutuko ditu Rossinyol eta Casas; katalan taldearekin eta beste askorekin —Gauguin ere ahaztu gabe— hartu-emanak izango ditu. Honekin, Van Gogh, Loulouse-Lautrec eta abarrekin egingo du erakusketaren bat ere.

1893-an Sevilla-ra joango da, eta han jasoko ditu bere arteak hain sarri eman dituen gaiak: torero, ijito eta ingurukoak. Eta berriz ere Europa zehar: Italia, Ingalterra, Frantzia. 1896-ean Barcelona-ko Arte-Erakusketan agertzen da; 1898-an —Espainia-ko hondamendiaren urtea—, Madrillen berriz, eta Barcelona-n bigarrenez, lehenen medaila bat irabaziaz.

Hondamendiaren urte gaizto hartan Zuloaga-k Gaztel-Herria aurkitzen du; Segoviara doa bere osaba Daniel-ekin, eta han beteko zaizkio begiak Gaztela-ko argi zuriaz. Hurrengo urtean Parise-ko Société Nationale-k bere baitan hartzen du, eta sasoi berean ezkontzen da emakume frantses batekin. Halaz ere, eta Madrillen eta Parise-n lantegiak idekita eduki arren, Segovia-n jarraitzen du.

Mendearen hasierako urteotan Alemania-n ere ezagutzen dute gure eibartarra: Berlin, Dusseldorf, Köln, Dresde... Rilke idazle txekoak, haren lamak ikustean, biziki ukitua gelditzen da. Baina bere garaipe-nik haundiena 1903-az gero dator:

ZULOAGA: Horra pintoreak bere buruaz eman zigun erretratoa: gizon zindoa, betea (1942)

Frantzia-ko kritikari ezagunenak txalotzen dute eta Europa zehar doaz berriz ere gure margolariaren erakusketak: Praga, Rotterdam, Ambers, Wien. New York-en Hispanic Society taldeak Zuloaga-ren lana 1909-an erakusten die amerikarrei; Méxiko, Chile eta Buenos Aires da-

toz ondoren, eta bienbitartean Segovia-n ari da lanean.

Ta hasi du, azkenik, Europa zaharrak bere buruagan HARA-KIRIRIK lazgarriena: 1914-18-ko gudateak izango du Europa-ko erresumetan aihen samingarririk. Zuloaga-k ba du zerbait barnetik; giro paketsu

baten behar ote da gero? Ala herri-minak erakartzen ote du? 1914-az gero Zumaiara dator lanera, Kantauri hertzean jarri baitu lantegi berria; baina ez du ahaztuko mundu zabala eta 1916-17-etan Iparrameriketara helduko dire berriro Zuloaga-ren laukiak; uriz uri ibiliko dire: New York, Boston, Buffalo, Cleveland, Minneapolis, etab.

1945-era arte Zumaiatik zabalduko ditu bere lanak; Zumaiara-n bizi izango da, baina Parise-kin hartu emanak eten gabe.

ETA "ZULOAGAK" NORA OTE DOAZ?

Moreno Galván-ek erantzun dio galderari: egungo arte-kezken bideetik baino bide-ertzetik doa Zuloaga-ren pintura. Orain hogei urte, arte-abangoardiazaleak destainuz mintzatuko zitzaizkigun Zuloagari buruz. Nor harritu zitekeen eritzi gogor haiezaz? Zuloaga **BESTE MUNDU BATETIK** mintzaten zen, eta abangoardiazale horiek bidez kontra zetozela esan beharko. Halaz ere, gertakariak egin uka ditezke, alfer lana baita, eta Zuloaga eta antzekoak gertakizun bat dire, hurbil daude, historia-egile izan ditugu. Zuloaga ba da izan, eta hor dago: aintzat hartu beharko dugu.

Bere garaian, Zuloaga-k pinturazale-taldeak erakarri zituen, eta laudiorik haundienekin gainera: "Este hombre —zian Maeztu-k— supera las cimas del talento para tocar los planos del genio". Hoinbestetara heldu gabe ere, Zuloaga maitatua izan zen behintzat, eta orduan oiartzunez artista haundien pare.

Pintura-lanak ba ditu berezko lege eta egarriak. Beharbada, Zuloaga pinturaren beraren barnetik ez baina kanpotik jardun ohi izan da pintaketan: kanpotik, ingurutik, eta ez pintura hutsaren asmoetatik, zetozkionak ematen zituen bere zapian. Hor aurrean zedukana eman nahi zuen: koloreak eta marrazkiak

zerbaitetarako erabili nahi zituen. Zerbait hori herria zen, herriaren kezka eta amodioak, gizonek geure kolkoan daramazkogun **BETIKO** grina eta larrialdiak. Beraz, herria maite zuen, baina gizaerak beregan dituen betiko joerengatik. Gizaldihasierako pintaera nabarmenenak errege-bide zabaletik zihoazela ere, eibartarra, "ismo" haiek utzita, zeregin horretara itzultzen zen, kaleko bizitzara —betikora.

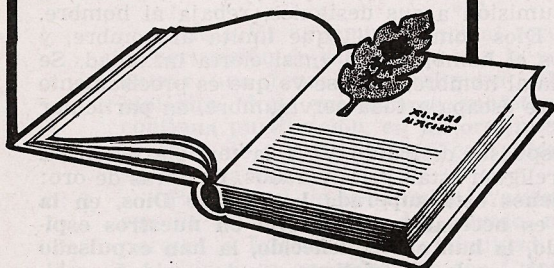
Joera honek, pintatzeaz kanpo, bizi izatera eraman zuen. Toreroak pintatzen zituen, baina hori ez zen aski eta zezenketa ere prohatu zuen; "El Pintor" izenarekin agertu zen Sevilla-n. Hala eta honela —margoztuaz eta biziaz— bizitza muin-muineraino dastatu nahi zuen.

Egi-gose hau gora-behera, Zuloaga-k herriaren trajeria kanpotik bizi izan du: ez zen benetako torero, ez zen benetan gose, bizitzan garaile gertatu zen. Honetan, herriaren mixeria pintura zehar sumatu du, eta populu horren dolorea **IZANMODU BETIKO BAT** da haren laukietan: herria beti da oinaze, lan, zigor, sofrimendu, eroapen... Zumaiatik, koadro horiek beti eta hilezkor den giza-modu hau eman nahi ligukete.

Norbaitek esan duenez, Zuloaga-k gizon jakin batzuen historia ez du egin nahi. Bere herriko amonaxoak, nahiz urietako emagalduek, nahiz torero gaztetxo haiek izengabeak dire. Pintatzailearentzat aitzaki zoragarrienak baizik ez dire: Ama Doloretako hori ere, mendeak zehar munduko emakume guziek jasan dituzten oinazeen adibide bat da.

Alde hauetatik, gure euskalduna anti-inpresionista da (teknika aipatu gabe ere): bere pentzelak ez du bilatzen **ORAINGO UNE HAU**, ez **HEMENGO ARGI-UNEA**, impresionistek bezela. Betikotasunera doa igesi gure Zuloaga; honegatik, ez gaitu harritu behar Zumaiara —arte bat tarteko— Greco-arekin elkartuta ikusteak. Inazio-k maite zuen

LIBROS

HARING (Bernard): *La nueva alianza vivida en los Sacramentos*. Edit. HERDER. 328 págs. Barcelona 1970.

Una nueva perspectiva de la espiritualidad de la vida cristiana: el valor de los Sacramentos y su íntima influencia en la santificación. Los Sacramentos no son solo pasajeras fuentes de vida; también producen permanentes efectos, vinculaciones, impulsos, y tienen relación íntima con las más variadas realidades de la vida interior: con Jesucristo su autor; con María, su modelo; con el Espíritu Santo, su animador; con la gracia, su fruto. Es un libro curioso, valioso, en cuanto posee la magia de aplicar la vitalidad de los Sacramentos a todos los aspectos de nuestra vida humana, subrayando su dimensión inconmensurable.

CONGAR (Yves): *La fe y la teología*. Edit. HERDER. 368 págs. Barcelona 1970. Ptas. 280.

HAMMAN (A.): *El bautismo y la confirmación*. Edit. HERDER. 328 págs. Barcelona 1970.

Dos volúmenes más de la colección "El misterio cristiano", que son textos de teología preparados para alumnos de teología pero asequibles a seglares de formación.

Congar estudia el problema de la fe: el valor de la revelación y sus fuentes; la repartición de la fe revelada a través de la Iglesia; el progreso en la expresión y en la inteligencia de los dogmas de fe; las diversas partes de la teología. Y una larga historia de la teología católica, con sus personajes principales y sus diversas escuelas de espiritualidad, así como los principales problemas ventilados. El estilo escolástico del libro no empequeñece su valor, ya que Congar trata el asunto con auténtica modernidad.

Hamman se enfrenta con la exposición del valor de dos de los sacramentos generales y de básica utilidad. Bucea en la Sagrada Escritura y se pasea eruditamente por la Tradición de todos los tiempos para darnos una idea profunda de

ambos sacramentos, con los símbolos y las luminosidades que han adquirido en cada importante autor. Va más allá: nos ofrece un ensayo de sistematización del bautismo en cinco importantes partes: el bautismo en el misterio cristiano, el bautismo como sacramento, en los niños y en los muertos sin bautismo, como fundamento del ecumenismo y en la pastoral de hoy.

Libros muy ricos de material, eruditos, en los que se hallan todas las joyas que sobre el tema ha diseñado la Tradición.

WALTER (Eugen): *La meditación. Teoría y práctica de la Oración mental*. Edit. HERDER. 160 págs. Barcelona 1970. Ptas.: 90.

Pequeño libro de gran contenido práctico: subraya la importancia de la meditación en el progreso espiritual. Y ayuda a practicarla, al explicar el cómo, dónde, cuándo y qué se debe meditar. No se pierde en las nubes de la especulación, sino que es eminentemente practicante, dando normas concretas para todos los gustos y todas las posibilidades. A todos añadirá bastante sobre su saber anterior de la meditación.

FIRKEL (Eva): *La vocación cristiana del seglar*. Edit. HERDER. Barcelona 1970. 200 págs. Ptas.: 125.

Una seglar, rica en vida humana, nos ofrece un excelente tratado de las responsabilidades del seglar, en sus tres dimensiones: ante Dios, ante la sociedad y ante sí mismo. No es una colección de severas reglas y de responsabilidades, sino un monólogo de experiencias, de consejos, de consignas, de señalizaciones. Libro de genuino y profundo humanismo, que no se anda por las ramas, sino que desciende hasta a las aplicaciones más concretas de la vida cotidiana. Servirá extraordinariamente a aclarar el papel del seglar en la hora actual de la Iglesia. Recomendable, con garantías de éxito, a hombres y mujeres de toda condición.

(32-gn. orritik dator)

Greco-a, biok jomuga berera —era desberdinetan izanik ere— bultzatuak baitziren.

* * *

Horiek horrela, euskaldunok gogora dezagun euskal pintore haundi baten mende-hurrena ospatzen duguna. Gutartetik irten zen eta ezingo dugu ahaztu. Egunen batean izango ahal da erarik gizon honezango zerbaít mardulagorik esateko.

JOSEBA INTXAUSTI